

บทที่ 8

สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ

ขอบเขตของเนื้อหาเพื่อศึกษา

1. ปัจจัยชีวิตสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ
2. เกณฑ์การจัดจำแนกประเทศต่างๆ

การศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จะช่วยให้ผู้บริหาร เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจของโลก และสามารถพยากรณ์แนวโน้ม ที่จะมีผลกระทบต่อการค้าในธุรกิจในอนาคตได้เป็นอย่างดี

8.1 คำถามก่อนจะตัดสินใจเข้าไปดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ

การเข้าไปดำเนินธุรกิจในประเทศต่างๆ เป็นครั้งแรก จำเป็นที่ผู้ประกอบการ จะต้องตอบคำถามเหล่านี้ให้ได้⁵

1. ระบบเศรษฐกิจ ของประเทศที่ดำเนินธุรกิจอยู่ เป็นลักษณะใด
2. ขนาด ศักยภาพของความเจริญเติบโต และความมั่นคงของตลาด เป็นอย่างไร
3. อุตสาหกรรมของบริษัทในส่วนที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน เป็นอย่างไร
4. ในส่วนของราชการได้อนุญาตให้เอกชนเข้ามาแข่งขันในธุรกิจนั้น ได้หรือไม่
5. อุตสาหกรรมของบริษัทในส่วนของเอกชน จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นของรัฐบาลได้หรือไม่
6. รัฐบาลมองเงินทุนจากต่างประเทศ ว่าเป็นการแข่งขันหรือเป็นหุ้นส่วนกับธุรกิจของรัฐบาลหรือธุรกิจเอกชนในท้องถิ่นหรือไม่
7. รัฐบาลได้ควบคุมการขยายตัวของธุรกิจเอกชนด้วยวิธีใด
8. ธุรกิจเอกชนได้การช่วยเหลือ ในส่วนของรัฐบาลให้บรรลุมิติวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมมากน้อยเพียงใด

8.2 เครื่องชี้วัดสภาพทางเศรษฐกิจ

การที่จะทราบว่าเศรษฐกิจของประเทศใดประเทศหนึ่ง มีลักษณะเป็นอย่างไร สามารถพิจารณาได้จากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่

- รายได้ประชาชาติ
- อัตราดอกเบี้ย ถ้าอัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับที่สูง ค่าของเงินก็จะแข็ง
- อัตราเงินเฟ้อ ถ้าหากมีอัตราเงินเฟ้อสูง ค่าของเงินก็ลดลง
- อัตราการแลกเปลี่ยนของเงินตรา จะมีผลต่อการส่งออกและนำเข้า เช่น ถ้าเงินบาทของไทยอิงไว้กับมาตรฐานเงินดอลลาร์ ถ้าเงินบาทของไทย 40 บาท = 1 ดอลลาร์ จะเป็นผลดีต่อผู้ส่งออก และถ้า 35 บาท = 1 ดอลลาร์ จะมีผลเสียต่อผู้ส่งออก
- การได้ดุลการค้า
- การมีเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมาก
- ประชาชนอยู่ดีกินดี มีมาตรฐานการครองชีพสูง

๔๘๔

8.3 เกณฑ์การจัดจำแนกประเทศเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่

8.3.1 การจัดจำแนกประเทศตามรายได้

1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเบื้องต้นต่อหัว [Per Capital Gross National Product (GNP)]

2) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นต่อหัว [Per Capita Gross Domestic Product (GDP)]

ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเบื้องต้น [(Gross National Product (GNP)] หมายถึง มูลค่าตลาดของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย ซึ่งผลิตขึ้นมา โดยใช้ปัจจัยการผลิตภายในประเทศ ไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศ หรือนอกประเทศก็ตาม (ผลผลิตภายในประเทศ สามารถก่อให้เกิดรายได้ ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ)

ทั้งนี้ GNP สามารถคำนวณได้จากการรวมรายจ่ายตามราคาตลาดทั้งหมด ที่จ่ายสำหรับผลิตผลขั้นสุดท้ายของประเทศ สำหรับการแจกแจงรายจ่าย ที่ประกอบเป็น GNP นั้นสามารถจัดแยกเป็นกลุ่มหลักๆ ได้ 4 ประเภท คือ (1) การบริโภค (Consumption : C) โดยภาคเอกชนภายในประเทศ (2) การลงทุน (Investment : I) โดยภาคเอกชนเพื่อการผลิต

ภายในอนาคต (3) การใช้จ่ายภาครัฐ (Government Purchase:G) และดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account Balance:CA) ซึ่งเป็นยอดสุทธิของสินค้าและบริการส่งออกและนำเข้า ดังนั้น ค่าว่ารายได้ประชาชาติ จึงสามารถพิจารณาจากรายจ่ายประเภทต่างๆ ที่เวียนกลับมาเป็นรายได้ของประเทศนั้นๆ สำหรับประโยชน์ของการแจกแจง GNP ออกเป็น การบริโภค การลงทุน การใช้จ่ายภาครัฐ และดุลบัญชีเดินสะพัดนั้น จะช่วยให้คำอธิบายแก่ประชาชนในประเทศได้ว่า สภาวะเศรษฐกิจของประเทศ กำลังถดถอย หรือเจริญรุ่งเรืองนั้น เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในรายจ่ายประเภทใดบ้าง ซึ่งข้อมูลนี้ สามารถนำไปใช้ เพื่อการวางแผนนโยบายการเงิน และการคลังของประเทศในอนาคตได้ นอกจากนี้ ข้อมูลจากบัญชีรายได้ประชาชาติ ยังช่วยอธิบายว่าเหตุใดบางประเทศจึงมีความร่ำรวย ขณะที่บางประเทศยังคงเป็นประเทศที่ยากจนอยู่

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น [(Gross Domestic Product (GDP)] เป็นการวัดมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเกิดขึ้นภายในประเทศ ไม่ว่าผลิตภัณฑ์จะใช้ปัจจัยการผลิตจากในประเทศ หรือต่างประเทศก็ตาม จะเห็นว่า GNP และ GDP มักจะคล้ายคลึงกัน

อย่างไรก็ตาม GDP จะแสดงถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ขณะที่ GNP เป็นวิธีการที่ธนาคารโลก (World Bank) มักจะใช้ในการวิเคราะห์ทางด้านอุปสงค์ รายได้ต่อหัว (Per Capita Income) จำแนกได้ ดังนี้ คือ

- 1) รายได้สูง (High Income)
- 2) รายได้ปานกลาง
 - ปานกลางค่อนข้างสูง (Upper middle inc.)
 - ปานกลางค่อนข้างต่ำ (Lower middle inc.)
- 3) รายได้ต่ำ (Low - Income)

8.3.2 การจัดจำแนกตามรายได้ต่อหัว ดังนี้

- 1) รายได้ต่ำ 785 เหรียญ US หรือน้อยกว่า (ปี พ.ศ 2540 (1997))
- 2) รายได้ปานกลาง 786 - 9,655 เหรียญ US
- 3) รายได้สูง มากกว่า 9,655 เหรียญ US

แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันวิธีการจัดจำแนกกลุ่มประเทศมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม อย่างรวดเร็ว โดยได้มีการจำแนกเป็น

1. ประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries) หรือประเทศเศรษฐกิจใหม่ (Emerging countries) ประกอบด้วย

- ประเทศที่มีรายได้ ระดับปานกลาง
- ประเทศที่มีรายได้ ระดับต่ำ

2. ประเทศที่อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง [Countries with Economic In Transition (CEIT)] เป็นกลุ่มประเทศซึ่งมีระบบเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนจากระบบรวมอำนาจ จากส่วนกลาง มาสู่ระบบเศรษฐกิจตลาด (Market economics) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของ ประเทศในโลกที่สอง ประเทศสังคมนิยม หรือประเทศคอมมิวนิสต์ เช่น ประเทศคิวบา และ ประเทศจีน เป็นต้น

3. ประเทศที่มีรายได้สูง (High-income Countries) หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries) หรือประเทศอุตสาหกรรม (Industrial Countries)

IB 325

ภาพที่ 12 แสดงความมั่งคั่งของโลก ที่วัดจากรายได้ประชาชาติต่อหัว
ที่มา : Daniels. John D. Radebaugh. Lee H. 2001 : P. 122-123

81

ภาพที่ 12 แสดงความมั่งคั่งของโลก ซึ่งวัดจากรายได้ประชาชาติต่อหัว (Per capita income) ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง
- 2) กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา มีกระจายทั่วโลก
- 3) กลุ่มประเทศมีรายได้ต่ำ อยู่ในแถบแอฟริกา และเอเชีย

จากภาพที่ 12 ความมั่งคั่งของโลกจะตกอยู่ในประเทศที่มีรายได้สูง (มีจำนวนน้อย) แต่ประเทศที่มีรายได้ต่ำ และปานกลาง จะเป็นแหล่งที่มีประชากรส่วนใหญ่ของโลก อาศัยอยู่ โดยประเทศที่มีรายได้สูง จะอยู่เหนือเส้นศูนย์สูตร (ยกเว้นออสเตรเลีย นิวซีแลนด์) อยู่ทางด้านซีกโลกเหนือ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศที่ร่ำรวยจะอยู่ทางซีกโลกเหนือ ส่วนประเทศที่ยากจนจะอยู่ทางซีกโลกใต้

4. อำนาจการซื้อสินค้า ผู้มีอำนาจในการซื้อสินค้า ได้แก่ ผู้มีรายได้ (มีเงินซื้อ)
5. การเปรียบเทียบอำนาจการซื้อ (Purchasing Power Parity = PPP)

เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา โดยถือเกณฑ์ความแตกต่างในระดับราคาในประเทศต่างๆ โดยเป็นการเปรียบเทียบอำนาจซื้อจากจำนวนเงินที่ใช้ในประเทศ เพื่อซื้อสินค้าและบริการ จำนวนเท่ากัน และเหมือนกันภายในประเทศ เทียบกับ 1 ดอลลาร์ US. ที่ใช้ซื้อสินค้าและบริการในสหรัฐอเมริกา

6. คุณภาพของชีวิต (Quality of Life) หมายถึงความสุขในชีวิตมนุษย์ เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ ได้แก่ การมีอายุยืนยาว มาตรฐานการศึกษา และสุขภาพอนามัย เป็นต้น

สหประชาชาติ (UN) ได้รายงาน และจัดลำดับประเทศตามการวัดความสุขของมนุษย์ในด้านต่างๆ ช้างต้น (ปี 2539) พบว่าประเทศ ซึ่งมีประชากรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดในโลก 5 ลำดับ ดังนี้ (1) แคนาดา (2) สหรัฐอเมริกา (3) ญี่ปุ่น (4) เนเธอร์แลนด์ (5) นอร์เวย์

7. การสำรวจการวัดลักษณะความยากจน ในปี 1998 (2539) ได้มีการสำรวจการวัดลักษณะความยากจน ซึ่งเป็นดัชนีที่ใช้วัดปัจจัยต่างๆ เช่น

- 1) % ของเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีน้ำหนัก ต่ำกว่ามาตรฐาน
- 2) อัตราการเกิดที่ไม่ได้ตั้งใจ
- 3) จำนวนเด็กที่เข้าเรียน

4) อัตราการไม่รู้หนังสือของสตรี

8. ช่องว่างของการกระจายรายได้ ระหว่างคนรวย และคนจน เป็นอีกวิธีหนึ่งในการวัดความมั่งคั่งของประเทศ จากรายงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (UN) กล่าวคือ ช่องว่างระหว่างคนรวย คนจน ไม่ได้เกิดในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่ได้เกิดทั่วโลก

9. โครงสร้างการผลิต เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ เป็นต้น

8.3.3 การจัดประเภท ประเทศตามอาณาเขตทางภูมิศาสตร์

เนื่องจากประเทศที่อยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์เดียวกัน จะมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่คล้ายคลึงกัน การจัดกลุ่มประเทศตามวิธีนี้ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับบริษัทข้ามชาติ ที่มีแนวโน้มการจัดองค์กร เพื่อดำเนินการตามอาณาเขตภูมิศาสตร์ เช่น บริษัท IBM จัดองค์กรตามเขต แอฟริกา สหรัฐอเมริกา เอเชียแปซิฟิก ยุโรปตะวันออกกลาง หรือกรณีบริษัท Siemens เป็นบริษัทผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดใหญ่ของเยอรมัน ได้แสดงยอดขายตามอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ โดยการจัดองค์กรตามเขต แอฟริกา ตะวันออกกลาง ยุโรป อเมริกา เอเชียแปซิฟิก เป็นต้น ซึ่งการจัดลักษณะนี้ ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันเพื่อที่จะศึกษาแนวโน้มของตลาด ความเจริญเติบโต และความเสี่ยง

ภาพที่ 13 แสดงการแบ่งกลุ่มประเทศของโลกที่แตกต่างกันตามเศรษฐกิจศาสตร์
ที่มา : Daniels, John D. Radebaugh. Lee H. 2001 : P. 102

จากภาพที่ 13 แบ่งเป็น

- 1) เอเชียตะวันออกและแปซิฟิก
- 2) ยุโรปตะวันออก ยุโรปตอนกลาง และเอเชียตอนกลาง
- 3) ลาตินอเมริกา และแคริบเบียน
- 4) ตะวันออกกลาง และแอฟริกาเหนือ
- 5) เอเชียใต้
- 6) Sub-Sahara Africa
- 7) ประเทศที่มีรายได้สูง

การจัดความคล้ายคลึงกันของประเทศต่างๆ ในขอบเขตของโลก เช่น ไทย และอินโดนีเซีย เนื่องจากมีอาณาเขตใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดการค้ำกัน

8.3.4 การจัดประเภทประเทศตามระบบเศรษฐกิจ จำแนกได้ 3 ประเภท

1) ระบบทุนนิยม (Capitalist) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน มีเสรีภาพในการตัดสินใจว่า จะผลิตอะไร จะผลิตอย่างไร จะผลิตเพื่อใคร และมีสิทธิในสินค้าและบริการที่ผลิตได้ โดยรัฐบาลไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือ ควบคุมใดๆ หรือถ้ามีก็น้อยมาก เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา และญี่ปุ่น เป็นต้น

2) ระบบสังคมนิยม (Socialist) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และควบคุม การผลิตพื้นฐาน โดยเป็นผู้กำหนดว่าจะผลิตอะไร เท่าใด และจะแบ่งสรรให้กับผู้ใดตามหลักแบ่งการผลิตเพื่อใช้ มีใช้เพื่อหวังผลทางด้านกำไร และมีการจำกัดเสรีภาพในการผลิตของเอกชน โดยรัฐบาลเข้าไปแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภท ระบบเศรษฐกิจแบบนี้ ยังแบ่งเป็น 2 ระบบย่อยๆ คือ ขวาสุดกับซ้ายสุด เช่น ประเทศคิวบา จีน และเวียดนาม เป็นต้น

3) ระบบแบบผสม (Mixed) เป็นระบบเศรษฐกิจที่ผสมกันระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบตลาด และระบบเศรษฐกิจแบบสังการ หรือสังคมนิยม โดยมีรัฐบาลมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศหลายประการ เช่น

- การเข้าแทรกแซงตลอดจนดำเนินกิจกรรม ทางเศรษฐกิจบางอย่างเอง แต่กิจกรรมส่วนใหญ่ ยังเป็นของเอกชนอยู่

- เศรษฐกิจทั่วโลกต่างเป็นแบบผสมทั้งสิ้น โดยไม่มีประเทศใด จะเป็นระบบเศรษฐกิจแบบตลาด หรือแบบเผด็จการอย่างแท้จริง แต่จะมีแนวโน้มว่าจะเป็นแบบใดแบบหนึ่ง

บทสรุป

ปัจจัยที่เป็นเครื่องชี้วัดเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ได้แก่ รายได้ประชาชาติ อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตรา ดุลการค้า และมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ฯลฯ การจัดจำแนกประเทศเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ (1) จัดจำแนกตามรายได้ โดยพิจารณาจาก ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเบื้องต้นต่อหัว [Per Capital Gross National Product (GNP)] ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นต่อหัว [Per Capita Gross Domestic Product (GDP)] (2) จัดจำแนกกลุ่มประเทศตามรายได้ต่อหัว ได้จัดแบ่งเป็น รายได้ต่ำ รายได้ปานกลาง และรายได้สูง (3) จัดจำแนกตามอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ เป็นการจัดประเทศที่อยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่คล้ายคลึงกัน เช่น จัดแบ่งเป็น เอเชียตะวันออกและแปซิฟิก ยุโรปตะวันออก ยุโรปตอนกลาง ลาตินอเมริกา และแอฟริกา เป็นต้น และ (4) การจัดจำแนกประเทศตามระบบเศรษฐกิจ ได้แก่การจัดแบ่งเป็น ระบบทุนนิยม (Capitalist) ระบบสังคมนิยม (Socialist) และระบบแบบผสม (Mixed)

คำถามท้ายบท

1. ก่อนจะเข้าไปดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศใดประเทศหนึ่ง จำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องศึกษาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ ในด้านใดบ้าง จงอธิบาย
2. จงอธิบายความหมายของคำต่อไปนี้มาพอเข้าใจ
 - 2.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเบื้องต้น [Gross National Product (GNP)]
 - 2.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น [Gross Domestic Product (GDP)]
3. การจัดจำแนกประเทศเป็นประเภทต่างๆ สามารถจัดจำแนก ได้กี่ประเภท อะไรบ้าง จงอธิบาย